

УДК 811.161.2

Н.В. СНИЖКО, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики Інститут української мови НАН України
вул. Михайла Грушевського, 4, м. Київ, 01001
E-mail: natasnow@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3664-7079>

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «МОВИ І МОВОЗНАВСТВО У ХХІ СТОЛІТТІ: НОВІ ЯВИЩА — НОВІ ЗАВДАННЯ». ДО 85-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА, ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА НАН УКРАЇНИ НІНИ ФЕДОРІВНИ КЛИМЕНКО

22—23 жовтня 2024 року в Інституті української мови НАН України відбулася Міжнародна наукова конференція «Мови і мовознавство у ХХІ столітті: нові явища — нові завдання», присвячена 85-літтю від дня народження знаного лінгвіста, доктора філологічних наук, професора, члена-кореспондента НАН України Ніни Федорівни Клименко. У роботі конференції взяли участь українські дослідники та колеги з Польщі, Словаччини, Словенії, Сербії, Білоруси, які увиразнили розвиток національних мов та акцентували на вагомості міжмовної взаємодії в обставинах глобальних викликів та необхідності системного дослідження загальнолюдських цінностей.

Наукова постать Н.Ф. Клименко, її ідеї та творчі здобутки об'єднали науковців різних лінгвістичних напрямів: дериватологів, лексикологів, лексикографів, славістів, елліністів, термінознавців, перекладачів, лінгвокультурологів, істориків мови та ін. Праці Ніни Федорівни стосувалися різних наукових галузей, тому основні напрями роботи конференції були

Цитування: Сніжко Н.В. (2024). Міжнародна наукова конференція «Мови і мовознавство у ХХІ столітті: нові явища — нові завдання». До 85-ліття від дня народження доктора філологічних наук, професора, члена-кореспондента НАН України Ніни Федорівни Клименко. *Українська мова*, 4(92), 129—134.

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

зосереджені навколо актуальних проблем загального і зіставного мовознавства та системного дослідження динаміки мов у часи глобальних змін.

Основні віхи наукової діяльності Н.Ф. Клименко були представлені на початку конференції у фільмі-спогаді, який створили науковці Інституту української мови НАН України Є.А. Карпіловська, Л.П. Кислюк та О.М. Тищенко. Фільм наповнений теплом щирих людських стосунків, сонячним промінням та чудовим музичним супроводом. Засвідчено синергію наукових поколінь, відтворено доброту й інтелігентність Н.Ф. Клименко — науковця, учителя, людини. Лейтмотивом фільму, як і конференції загалом, прозвучала думка Н.Ф. Клименко про те, що наука розвивається завдяки щедрості вчителів і вдячності учнів, тобто ці чесноти вона вважала основою наукової діяльності.

Пленарне засідання відкрив директор Інституту української мови НАН України доктор філологічних наук, професор **П.Ю. Грищенко**, який привітав наукове зібрання представників різних країн світу, наголосив на актуальності компаративних міжслов'янських досліджень та увиразнив важливу роль творчої спадщини Н.Ф. Клименко для системного дослідження розвитку мов і суспільства.

Вітальне слово виголосила **Райна Драгічевич**, доктор філологічних наук, професор Белградського університету (Сербія), Голова Комісії зі слов'янського словотворення при Міжнародному комітеті славістів, Голова Союзу славістичних товариств Сербії.

На конференції були присутні доньки Ніни Федорівни — **Надія Василівна Скибицька** та **Оксана Федорівна Клименко**, які тепло привітали учасників конференції і подякували їм за вшанування пам'яті матері.

Конференція тривала два дні, упродовж яких відбулося пленарне та чотири секційні засідання.

З доповідями на пленарному засіданні виступили: **С.Я. Єрмоленко** (Київ, Україна) — «Категорії книжності / розмовності в сучасній лексикографічній практиці»; **К.Г. Городенська** (Київ, Україна) — «Новітні запозичення в системі словотворчих засобів української літературної мови XXI ст.: статус і правопис»; **Р. Драгічевич** (Белград, Сербія) — «Назви кольорів у сербському та українському асоціативному словнику»; **В.В. Грещук** та **В.В. Грещук** (Івано-Франківськ, Україна) — «Можливості та лінгвістична перспектива словника “Гуцульська діалектна лексика та фраземіка в українській художній мові”».

На засіданні першої секції «Форма і семантика мовних одиниць у словниках і текстах: сучасність та історія» доповіді виголосили: **О.О. Лукашанець** (Білорусь) — «Слова з коренями грецького походження у складі словотвірних гнізд білоруської мови»; **Ж.В. Колоїз** (Кривий Ріг, Україна) — «*Notina agentis*: особливості продукування та проблеми лексикографування»; **М.Ю. Федурко** (Дрогобич, Україна) — «Усічення як явище сучасної української словотвірної морфології: контекст активності та продуктивності»; **А.М. Нелюба** (Харків, Україна) — «Тотальна фемінітивізація і словотвірна безграмотність її втілювачів»; **О.Г. Лукашанець** (Білорусь) — «Нові явища в

українській молодіжній лексичі (на матеріалі онлайн-словника “Мислово”); **Н.Г. Горголюк** (Київ, Україна) — «Функційно-семантична реалізація комісивів у текстах інавгураційних промов»; **Н.В. Скибицька** (Київ, Україна) — «Особливості неологізації англословного Інтернет-дискурсу»; **Л.О. Ткач** (Чернівці, Україна) — «Експресивне словотворення в сучасній українській мові: тенденції, засоби, досягнення»; **І. Страмлич Брезник** (Марибор, Словенія) — «Словникові значення спільнокореневих фемінітивів у словенській та хорватській мовах»; **Л.П. Гнатюк** (Київ, Україна) — «Діалекти української мови як джерело вивчення елементів утрачених словотвірних гнізд»; **Т.А. Космеда** (Вінниця, Україна) — «Демінутивно-афективні словесні форми української мови: традиція і сучасність (моделювання негативних значень)»; **Н.П. Дарчук, О.М. Зубань** (Київ, Україна) — «Автоматичний стилеметричний аналіз українськомовних текстів (морфологічна диференціація)»; **Т.Є. Гуцуляк** (Чернівці, Україна) — «Словотвірні процеси як джерело розвитку лексичної та словотвірної омонімії української мови»; **І.М. Бабій** (Тернопіль, Україна) — «Складання як активний спосіб творення індивідуально-авторських неологізмів у художній мові»; **І.Т. Кузьма** (Львів, Україна) — «Словотвірна парадигма родового відмінка»; **Р.О. Коца** (Київ, Україна) — «Словотвірні типи українських неозначених займенників: хронологія функціонування»; **І.І. Брага** (Київ, Україна) — «Мовна поведінка мешканців Сулиці в умовах повномасштабної російсько-української війни»; **І.А. Самойлова** (Київ, Україна) — «Абревіатури в романах трилогії “Час” Ю.М. Щербака»; **О.А. Матковська** (Київ, Україна) — «Моделювання семантичного поля “держава” як фрагменту сучасного українського політичного лексикону».

Робота другої секції «Мовна картина світу: проблеми аналізу та лексикографування» стосувалася актуальних проблем моделювання та зіставного дослідження мовних картин світу, аналізу методологій лексикографічного відтворення сучасного світосприймання мовців у словниках різних типів. З науковими доповідями виступили: **Є.А. Карпіловська** (Київ, Україна) — «Семантичний простір української мови в концепції Н.Ф. Клименко»; **М.В. Жуйкова, О.А. Свідзинська** (Луцьк, Львів, Україна) — «Семантична модель предикатів *готовий* і *готувати* та проблема їх словникового опису»; **Ю. Кобус** (Познань, Польща) — «Назви типів самців і самиць у мові жителів великопольських сіл»; **С.П. Бибик** (Київ, Україна) — «Лексико-семантична група “міграція — переселення” в українській лексикографії: соціокультурні рефлексії»; **Г.М. Сюта** (Київ, Україна) — «Зміна художньо-естетичного канону поетичної мови в час війни»; **Л.В. Мовчун** (Київ, Україна) — «Національно і культурно марковані прислівники: семантична структура і лексикографування в тлумачному словнику активного типу»; **О.М. Тищенко** (Київ, Україна) — «Семантизація словникової статті похідних одиниць в активній лексикографії»; **О.Р. Микитюк** (Львів, Україна) — «Нові завдання українського мовознавства в царині лінгвоперсоналогії (приклад мовної особистості Дмитра Донцова)»; **О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк-Скопненко** (Київ, Україна) — «Епідигматика та енантіосемія у фраземіці української мови: частотність, реалізація, проблеми опису»; **А.А. Таран** (Черкаси, Київ,

Україна) — «Лексика освіти та науки в перспективі розвитку української мови»; **Л.В. Сегін** (Київ, Україна) — «Словник українських прізвищ: структура словникової статті»; **Н. Яночкова** (Братислава, Словаччина) — «Уваги до екземпліфікації в тлумачній лексикографії (на матеріалі “Словника сучасної словацької мови”)»; **С.О. Соколова** (Київ, Україна) — «Опрацювання словосполучень в авторському “Російсько-українському словнику семантичних асиметризмів”»; **Т.А. Коць** (Київ, Україна) — «Лексико-семантичні процеси в сучасних українських релігійних текстах»; **Н.В. Сніжко** (Київ, Україна) — «Український тлумачний словник активного типу в системі інтегральних лінгвістичних досліджень»; **Л.П. Кислюк** (Київ, Україна) — «Активність складників лексико-семантичного поля “мистецтво” та проблеми їх лексикографування»; **І.Г. Саєвич** (Київ, Україна) — «Лексема світ в українському лінгвокультурному просторі: чинники семіозису»; **Р.Л. Сердега** (Харків, Україна) — «Методологічні засади лексикографічної фіксації антропонімів фольклору»; **В.Ф. Старко** (Львів, Україна) — «На шляху до повного словника української мови: проблема реєстру»; **А.Ю. Ганжа** (Київ, Україна) — «Мовні маркери лінгвокультурної опозиції «свій — чужий» у текстах дитячих енциклопедій початку ХХІ ст.»; **Є. Сиротюк** (Познань, Польща) — «Що структура усної народної творчості говорить про історію цивілізації?»; **І.Р. Процик** (Львів, Україна) — «Словники української футбольної лексики першої половини ХХ ст.: з досвіду укладання»; **С.Л. Ковтюх** (Кропивницький, Україна) — «Український словник мрії»; **Л.І. Дідун** (Київ, Україна) — «Фразеологізми з етнокультурною специфікою в тлумачному словнику активного типу».

Під час засідання третьої секції «Термінознавчі студії у ХХІ столітті: нові проблеми і методи дослідження» науковці заслухали та обговорили доповіді: **І.А. Синиці** (Київ, Україна) — «Свої та чужі терміни словотвору в українських граматиках II половини ХІХ ст.»; **П. Ковальського** (Варшава, Польща) — «Термінологічні картини світу та мова ключових слів системи іSybislaw»; **І.А. Казимирової** (Київ, Україна) — «Історія назв відмінків в українській мові: слов'янські впливи».

На засіданні четвертої секції «Зустріч мов — зустріч культур: проблеми перекладу в ХХІ столітті. Українська мова в дослідженнях закордонних учених» науковими спостереженнями та досягненнями поділилися: **А. Пеля** (Катовіце, Польща) — «Архаїчні та анахронічні українізми в складі сучасної польської мови»; **П.О. Селігей** (Київ, Україна) — «Калькування як метод словотворення в історії літературних мов»; **Д.О. Чистяк** (Київ, Україна) — «Викладання перекладацьких дисциплін в українському та франкомовному перекладознавстві: проблеми та перспективи»; **Т.В. Шмігер** (Львів, Україна) — «Візія Церкви як політичної інституції в середньоукраїнському перекладі 1585 р. “Малого катехизму для католиків” св. д-ра Петра Канізія»; **У.В. Головач** (Львів, Україна) — «Переклад як тлумачення, або чи потрібні нові українськомовні версії творів Платона (на матеріалі діалогу “Іон”)»; **С.Є. Переплотчикова** (Київ, Україна) — «Фемінітиви у сучасній українській та новогрецькій мовах»; **О.О. Пономарева** (Рим, Італія) — «До питання новозапозичень в україн-

ській мові: італінізми в кулінарній та гастрономічній лексичі»; **Н.М. Попович** (Ужгород, Україна) — «До питання перекладу маріологічної термінології (на матеріалі книги св. о. М. Кольбе “Непорочна відкриває Святого Духа. Унікальні духовні розмови”)»; **А.С. Федоринчик** (Київ, Україна) — «Перспективи офіціалізації англійської мови в Україні»; **Ю.О. Цигвінцева** (Київ, Україна) — «Семантична калька як наслідок інтерференції мов»; **В. Гожавська** (Катовіце, Польща) — «Українська мова в польських лінгвістичних дослідженнях: огляд літератури предмета»; **Ю.П. Прокопенко** (Вінниця, Україна) — «Перспект візуального двомовного словника української мови для іноземців».

Під час обговорення доповідей науковці звертали увагу на актуальні питання динаміки мовних норм у зв'язку з потужним розвитком мов та міжмовної комунікації, пропонували внести зміни до чинного українського класифікатора професій, у якому зареєстровано багато застарілих та зросійщених назв.

Доповідачі виявили глибоке зацікавлення науковою спадщиною **Н.Ф. Клименко**, цитували її праці та наголошували на силі прогностичної моделі розвитку лінгвістики, її значущості для сучасних і майбутніх досліджень закономірностей розвитку мов та мовознавства. Особливо актуальні праці **Н.Ф. Клименко** для інтегральної лексикографії, адже сучасні лексикографи використовують методологію системного вивчення лексики та прагнуть употужнити автоматизацію лінгвістичних досліджень. Досвід інтегрального опису лексики в електронному *Морфемно-словотвірному фонді української мови*, що його створили структуралісти під керівництвом Ніни Федорівни, та низка наукових праць цього колективу, а згодом і науковців об'єднаного відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України, забезпечують системні дослідження динаміки лексики української мови в синхронії та діахронії, засвідчують закономірності мовної взаємодії, визначають продуктивні шляхи наповнення української мови новою лексикою, поглиблюють теорію мовної концептуалізації та категоризації світу тощо.

Наукова діяльність **Н.Ф. Клименко** — приклад зразкового служіння слову, мові, людям. Прогностична модель системних лінгвістичних досліджень доктора філологічних наук, професора, члена-кореспондента НАН України **Н.Ф. Клименко** заслуговує на глибоке вивчення й поширення. Зважаючи на важливість проблематики і тематичну єдність, учасники конференції ухвалили опублікувати за матеріалами виголошених доповідей колективну монографію.

Наукову хроніку отримано 28.10.2024

Nataliia Snizhko, Candidate of Sciences in Philology,
Senior Researcher in the Department of Lexicology,
Lexicography and Structural-Mathematical Linguistics
Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine
4 Mykhailo Hrushevskiyi St., Kyiv 01001, Ukraine
E-mail: natasnow@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3664-7079>

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
“LANGUAGES AND LINGUISTICS IN THE XXI CENTURY:
NEW PHENOMENA — NEW TASKS”. TO THE 85th ANNIVERSARY
SINCE THE BIRTHDAY OF THE DOCTOR OF PHILOLOGICAL
SCIENCES, PROFESSOR, CORRESPONDING MEMBER
OF THE NAS OF UKRAINE NINA FEDORIVNA KLYMENKO